

Methodical Basis of Using Innovative Art-Therapeutic Technologies in the Process of Teenagers' Emotional and Aesthetic Experience Formation

Strohal Tetiana Yriivna

Lecturer

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

This article presents methodical provisions of using innovative art-therapeutic technologies on the Music lessons in the secondary school. The author points out that music is used as therapy include the following: music improvisation, receptive music listening, song writing, lyric discussion, imagery and relaxation, performance of music, dancing and moving therapy. The formation of emotional and aesthetic experience in students will be got with helping these techniques of different art-therapy styles. The main stages of experiment, developed criteria; main approaches for effective implementation of modern art-therapeutic technologies as one of the means in formation of teenagers' emotional and aesthetic experience are described. The author gives some exercises in this way: painting to music, drawing with closed eyes, finger painting, collaging.

Key words: teenagers, music emotion, music cognition, emotional and aesthetic experience.

Актуальність дослідження. Теоретичне обґрунтування проблеми формування емоційно-естетичного досвіду підлітків на уроках музики, доведення важливості емоційно-естетичного досвіду (ЕЕД) як складової частини загального духовного розвитку особистості, відсутність методичних напрацювань в галузі означеного феномену [5; 6; 7; 8; 11; 12; 13; 14; 20; 21; 22; 23] зумовили необхідність розробки методичних засад, які сприятимуть розвитку емоційної сфери підлітків, активізації естетичного сприймання, уяви, уваги, мислення учнів, трансформації власних переживань через мистецтво, вплинуть на загальний духовний розвиток учнів.

Емоційно-естетичний досвід підлітків ми розуміємо як *систему індивідуальних емоційних ресурсів, набутих в естетичній діяльності на основі резонансу між естетичним об'єктом та індивідуумом, що супроводжується почуттям естетичної насолоди та позитивною аксіологічною реакцією.*

Виклад основного матеріалу. Під час нашого дослідження оптимальним для формування емоційно-естетичного досвіду було визначено комплекс педагогічних засобів, що включав у себе прослуховування творів мистецтва різних епох та стилів, вивчення пісень (запропонованих програмою та інших – необхідних в рамках нашого

дослідження), історії створення музичних зразків, стилів, епох, використання кольорової гами співаками та композиторами, інші види мистецтва, дотичні до означеного феномену, в тому числі зображальне, хореографічне, кіно, драматичне мистецтво тощо. Зазначимо, що урок музичного мистецтва дає змогу оволодіти комплексом навичок, які сприятимуть в подальшому формуванню високого рівня емоційно-естетичного досвіду підлітків. Специфіка уроку музичного мистецтва полягає у синтезі різних його видів, коли останні мають змогу гармонійно співіснувати, підвищуючи таким чином, рівень обізнаності учнів в різних сферах.

Для успішного формування ЕЕД вчителю варто проводити *інтегровані уроки*, адже будь-яке мистецьке явище, творчий продукт нерозривно пов'язаний з історією, культурою, літературою та іншими дисциплінами. Урок музичного мистецтва в середніх класах можна поєднати з історією України, всесвітньою історією, мовою (українською або ж іноземною [2; 8]), зарубіжною та українською літературою тощо. Такі уроки дають можливість розкрити таланти кожного окремого учня, знайти до кожного *індивідуальний підхід*. Це є основою *особистісно-зорієнтованого підходу*, адже кожен учень може показувати результати власного навчання різними шляхами (через створення різних творчих продуктів) та використовуючи різні види діяльності на уроці.

Порівняння музики різних епох та народів, різних стилів або ж одного стилю та його поширення в різних країнах дає змогу реалізувати *культурологічний підхід* у навчанні. Так, наприклад, поширення рок-музики [10] у ряді країн відбувалось порізно, в кожній – свої представники, незважаючи на спільне коріння. Інколи музичні стилі еволюціонують, повністю відриваючись від «коріння», або ж зберігають основні риси стилю.

Періодично повторювана діяльність (необхідність аналізу власних емоцій, проведення паралелей та створення творчого продукту), стійка періодичність уроків музичного мистецтва забезпечують *діяльнісний підхід* при формуванні ЕЕД підлітків.

Окрім означених підходів важливим є також *інтермодальний підхід*. Він забезпечує: 1) на першому етапі – конфлікт (зіткнення) відомої музики та нової. Ця послідовність працює в обидва боки: з одного боку для підлітка – зіткнення молодіжної, прийнятної для нього музики та «незрозумілої класики», а для вчителя – навпаки

(зворотно-оцінна функція); 2) децентрація (взаємодія на основі спільних рис – ритму, емоційного насичення, спільної тематики тощо); 3) створення творчого продукту (емоційний відгук на твір мистецтва через реалізацію діяльнісно-творчого компоненту (виконавська та синестезійна інтерпретація); 4) отримання зворотного зв'язку (насолада від процесу творчості, обговорення власних творів з іншими учасниками навчального процесу).

Зазначимо, що у нашому дослідженні ми враховували особистісно-зорієнтований, культурологічний, діяльнісний та інтермодальний підходи.

Вищезазначені позиції визначили *мету* створення методичних засад – *сприяти формуванню емоційно-естетичного досвіду підлітків засобами арт-терапії*.

Завданнями створення методичних засад ми вважаємо: 1) створення сприятливого педагогічного середовища на уроках музичного мистецтва для розкриття творчого потенціалу учнів та екологічного вираження їх емоцій, почуттів, переживань; 2) упорядкування та систематизацію знань з метою їх засвоєння у процесі навчання на уроці музики; 3) підвищення рівня культури та розуміння мистецтва різних епох та стилів; 4) сприяння духовному розвитку особистості.

З огляду на сказане, дослідно-експериментальну роботу з формування емоційноестетичного досвіду підлітків на уроках музики було розподілено на три етапи: *інформативний, переживання власного емоційного стану та вираження власних естетичних емоцій від прослуханого твору*.

Інформативний етап. Завдання даного етапу роботи – навчити учнів сприймати основну інформацію з заданої теми (факти з біографії композиторів, основні музичні поняття, тексти пісень, назви мистецьких напрямків, їх головну суть та ін.). Саме на цьому етапі для засвоєння важливої інформації учні вчать порівнювати – що спільного є в біографії класичних композиторів та відомих виконавців сучасності, вчимося шукати спільні теми, схожі повідомлення у текстах пісень та мелодичні звороти, схожу гармонію, настрої музики, або ж навпаки – чим кардинально відрізняється один стиль від іншого. Аналізуючи, висловлюючи власну думку, підлітки краще сприймають інформацію, запам'ятовують її та отримують стимул для подальшого розширення власних знань.

У свою чергу, критеріями даного етапу ми визначили: 1) емоційний відгук на твір мистецтва (для забезпечення зацікавленості); 2) наявність мінімальних знань в галузі теорії та історії музики; 3) рівень емоційного інтелекту підлітка; 4) рівень загальної музичної грамотності; 5) міра сформованості ціннісно-орієнтаційної сфери; 6) наявність попереднього естетичного досвіду.

На даному етапі ми використовували такі методи: метод суб'єктивної оцінки пред'явлених фрагментів музичних творів, метод порівняльного аналізу музичних творів, метод story-telling, дискусії, дебати, презентації та виступи.

Отже, на першому етапі реалізуються найбільше **гедоністично-чуттєвий** та **когнітивний** компоненти. Саме бажання відчувати насолоду, отримати позитивні емоції та переживання визначають ступінь зацікавленості предметом підлітків.

Метою *другого етапу* – **переживання власного емоційного стану** – ми визначаємо, які емоції та переживання вклав композитор або автор тексту в той чи інший твір, порівнюємо, шукаємо спільні та відмінні риси, робимо висновки (факти зачитуються вчителем або учнями). Можливе порівняння із власними схожими переживаннями (проблеми з батьками, нерозділене кохання тощо) та пошук виходу – як його знаходили митці та сучасні виконавці (позитивні приклади). Як приклад, можна використати арт-терапевтичну методіку трьох малюнків (Удо Баера) [1]: «Яким я був до цієї ситуації» «Я і мій настрій зараз», «Як я хочу почуватись в майбутньому». Всі малюнки виконуються під музику. На даному етапі, на нашу думку, варто застосовувати **метод миттєвого враження** – учні з захопленням будуть робити замальовки власного настрою, власних емоцій, почуттів, переживань від спілкування з твором мистецтва.

Перейдемо до окреслення критеріїв другого етапу нашого дослідження: 1) міра вираженості емоційного стану (наскільки почуття проявляється в поведінці учня); 2) ступінь прояву емоційного стану (який відрізок часу учень здатен виявляти пережиту емоцію); 3) наявність досвіду переживання емоцій та почуттів, розкритих у творах мистецтва.

Наголосимо, що завдяки арт-терапії підліток позбавляється негативних емоцій, почуттів та переживань, «проробляючи» їх через творче переживання, причому, у

кожного підлітка є неповторний життєвий досвід, стратегії та зразки поведінки, свій чуттєвий світ.

Саме через аналіз власних почуттів та переживань підліток починає відчувати потребу у вираженні свого стану, а на уроках музики це найпростіше зробити саме через творчість. Отже на даному етапі реалізується **потребово-мотиваційний компонент**. Через *метод суб'єктивної оцінки пред'явлених фрагментів, метод імітаційного моделювання та проблемно-пошуковий методи* реалізується і **когнітивний компонент** – наявність мінімальних знань з сучасної підлітку музики через порівняння її з творами світового мистецтва формується інтерес до вивчення музичного мистецтва, бажання глибше зануритись у вивчення музичних творів. Використовуючи *метод порівняння та вільних асоціацій*, учні краще запам'ятають твори мистецтва та розширять власний досвід.

Поп-музика приваблює слухачів простими текстами та мелодіями, вчені вважають, що вона негативно впливає на розвиток інтелекту. Проте таку музику обирають люди, схильні до романтики, якої їм не вистачає в житті.

Растамани (представники субкультури, які слухають регбі) велику увагу приділяють барабанам, ритму, на фоні яких звучить проста мелодія. Такий ритм пробуджує первісні ритми – несвідомий досвід минулих поколінь. Реп – це спосіб підлітка висловити власні почуття (негативні і позитивні). Реп розвиває чуття ритму і дикцію. Готична музика приваблює людей творчих професій. Серед готів багато журналістів, письменників, акторів. Музика в стилі техно приваблює ІТ-шників (програмістів).

Враховуючи вплив сучасних напрямків на психіку підлітка, вчитель підбирає **педагогічний репертуар**, який реалізується шляхом цілеспрямованого «розширення» наявного репертуару – включення творів для вивчення на основі порівняння з програмовими творами мистецтва. Педагогічно врегульована діяльність може навчити підлітка протистояти масовій культурі, яка пропагує насилля, опускаючи людину до примітивного рівня, роблячи її інтелектуально бідною. В спільній діяльності підліток засвоює певну систему знань, норм, цінностей, соціальних ролей. Вчитель повинен забезпечити високий рівень активності та творчої реалізації (це можливо за умови залучення підлітків до спільної діяльності).

Отже, музика субкультур може не лише розвинути особистісні якості підлітка, а й допомогти у виборі майбутньої професії

У процесі роботи над музикою – її переробки, часткового руйнування та трансформації тексту, зміни музики, змісту, – старе (попередні та наявні інтереси) може по-іншому усвідомлюватись підлітками, набувати іншого значення для них. Така робота дає можливість пережити певні почуття та оформити їх у візуальний образ [10], отримати ресурс для подальшого руху вперед, для розвитку.

Розробляючи методику, ми враховували не лише **домінуючий тип репрезентативної системи підлітка** (*аудіал, візуал, кінестетик*) а й різні **типи темпераменту** учнів (*холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік*), що, визначало форми роботи, які вони обирали. Важливою якістю, яку не можна обійти, є **психологічний тип особистості** (*інтроверт-екстраверт*), оскільки екстравертам простіше працювати в групах, а інтроверти надавали перевагу індивідуальним та самостійним формам роботи.

Відтак, на другому етапі варто також спробувати спонтанне малювання під музику та створення картини, яка супроводжується співом. На даному етапі ми вважаємо доцільним проведення методики У.Баєра **«Колесо емоцій»** [1] як можливість проаналізувати власні емоції, що виникають на різні твори мистецтва, зрозуміти, які вони, що несуть в собі, як впливають на життя підлітка. Такі форми роботи дають змогу реалізувати й **емоційний компонент** ЕЕД підлітків.

Якщо у дитини виникають труднощі у навчанні, спеціалісти, які використовують музичну терапію як інструмент у своїй роботі можуть поради сучасну систему стимулюючих звуків, які довели свою ефективність в допомозі тим, у кого проблеми в класі. А чим може допомогти вчитель музичного мистецтва?

Сучасний дослідник О.Капичина досліджуючи проблему естетичного відношення **в сучасному мистецтві** окреслили структурні рівні: *емоційний* (естетичні почуття та переживання людини, направлені на художню сферу) та *раціональний* (естетичні судження та розуміння художнього змісту, загальнокультурних цінностей). На нашу думку, вони втратили між собою зв'язок, і тому сучасним підліткам часто важко сприймати мистецтво [2]. Вони «застрягають» на рівні «подобається /не подобається» (емоційний рівень), проте, пояснити, чому саме вони обирають ту чи іншу музику або

інше мистецтво, вони не в змозі. На допомогу в цьому випадку може прийти вчитель музичного мистецтва, який допоможе зрозуміти учневі як саме на основі його власних переживань та естетичних емоцій, що виникають в процесі сприйняття твору мистецтва, побудувати місток із загальнолюдськими цінностями, культурою, нормами моралі. Так формуватимуться поступово і естетичні судження учнів, а отже, розширюватиметься їх емоційно-естетичний досвід.

Значний ефект дають такі форми роботи як *спонтанне малювання під музику*. Вчитель разом з психологом може потім проаналізувати малюнки. Така форма роботи знімає емоційне навантаження, допомагає ефективно «проживати» музичний твір, відпускаючи власні переживання. Учень не лише сприймає музику, а ще й дає вихід власним переживанням через руки – малюючи, створюючи образи одразу під час прослуховування. Як свідчить О.Тараріна, музика може викликати депресію, тому що вона лише «входить» в наше тіло. При малюванні під музику – переживання підлітка виходять через руки в іншому ритмі. Можна малювати сидячи за партою, або, якщо є можливість, лежачи на спині обома руками одразу на різних листочках. У певний момент перевернутись і сприймати музику спиною, малюючи на іншій стороні листа. Робити таку вправу можна із заплющеними очима (*елемент музичної терапії в поєднанні з ізотерапією*).

Другий етап є сприятливим для проведення методики *«створення картини, що супроводжується співом»* (У.Баер) [1]. Закінчуючи роботу на другому етапі, учні приходять до розуміння того, як через мистецтво відображується реальність, як можна виражати власні емоції через мистецтво, навіть якщо учень не володіє досконало будь-яким з них. Через розуміння та емоційне прийняття приходить потреба у самовираженні та бажання (мотивація) продовжувати вивчати світ мистецтва самостійно. Отже, такі висновки дають підставу стверджувати, що на даному етапі реалізується **потребово-мотиваційний компонент**.

Третій етап – **вираження власних естетичних емоцій від прослуханого твору** (за допомогою арт-терапевтичних засобів – бібліотерапії, данс-терапії, ізотерапії та ін.) було спрямовано на формування *емоційного* та *діяльнісно-творчого* компонентів.

Зупинимося на критеріях третього етапу: 1) вільне вираження власних почуттів та естетичних емоцій від спілкування з творами мистецтва в екологічній

формі; 2) виконання пісні з усією палітрою емоцій, набутих у результаті навчання та розширення ЕЕД; 3) трансформація творів мистецтва крізь призму власної творчості (виконавська інтерпретація); 4) поєднання у власній творчості різних видів мистецтва (синестезійна інтерпретація).

Метою даного етапу ми визначили наступне: через створення власного творчого продукту, трансформацію власних переживань та емоцій, складання списку власних почуттів та переживань (за таблицею О.Ростовського [15] або В.Петрушина [4]), розміщення цих переживань у хронологічному порядку під трьома малюнками (з першого етапу), навчитись чітко усвідомлювати та виражати власні емоції. Саме після такої спільної роботи з учителем у підлітків відбувається усвідомлення власного стану, власних переживань, налагоджується діалог із внутрішнім «Я», учні отримують навички вміння працювати з власними почуттями та емоціями, трансформувати їх через твори мистецтва, через розширення власного емоційно-естетичного досвіду.

Третій етап дозволяє реалізувати **діяльнісно-творчий компонент** (через *виконавську та синестезійну інтерпретацію*). На нашу думку, найкраще реалізувати даний компонент можна саме через методи арт-терапії, тобто безпосередньо через творчість підлітків та мистецькі надбання різних епох та стилів. Добре зарекомендували себе вправи «Покажи музику» (через рух) та «Намалюй музику», в якій учні не лише зосереджувались на характері та образах, а й виявляли власне емоційне ставлення до прослуханих творів мистецтва. Саме на третьому етапі до учнів приходить розуміння власних емоцій, вони навчилися їх диференціювати, а тому все рідше звучить фраза «я не можу описати словами свої відчуття, свої емоції».

Використовуючи словник естетичних емоцій В.Ражнікова [15], учні значно розширюють розуміння власних емоцій, влучно та чітко аналізуючи та від находячи їх у творах мистецтва. З'являється вміння виражати власні емоційні стани через творчість – учні з радістю створюють інсталяції, пишуть вірші, танцюють власні емоційні переживання, порівнюючи власні вирази з аналогічними у творах класиків. Світове мистецтво стає ближчим і зрозумілішим учням, а сучасне мистецтво розуміється поновому. Учні легше відрізняють справжні витвори мистецтва від низькопробного,

відкриваючи себе та відкриваючи для себе. Головне – аби учні навчилися відчувати *емоційний комфорт* та входити в *емоційний резонанс* з твором мистецтва.

Висновки. Описана авторська методика базувалась на принципах та педагогічних умовах, які оприлюднено нами в попередніх публікаціях [17; 18; 19]. Проте, на нашу думку, головний педагогічний принцип «не нашкодь» найкраще підходить саме до предмету нашого дослідження. Музика різноманітних субкультур може негативно впливати на підлітка, проте її позитивний вплив, досі не вивчений, і лише починає розкриватись.

References

1. Baer U. *Tvorcheskaya terapiya – Terapiya tvorchestvom (Teoriya i praktika psihoterapii, ispolzuyushey raznoobraznyie formy tvorche skoy aktivnosti)* [Art therapy – Therapy by art] / U.Baer ; per. s nem. E. Klimovoy i V. Komarovoy. – M. : Nezavisimaya firma «Klass», 2013. – 552 p.
2. Kapichina E.A. *Muzyikalnyiy semiozis kak strukturiruyuschiy element esteticheskogo otnosheniya* [Web site] [Musical semiosis as a structural element of aesthetic attitude]. – Access mode : http://sconference.org/publ/naucno_prakticheskie_konferencii/filosofskie_nauki/ehstetika/131-0-1231
3. Petrushin V.I. *Muzyikalnaya psihoterapiya: Teoriya i praktika : uch .posob. dlya stud.vyssh.ucheb.zavedeniy* [Musical psychotherapy: theory and practice]. – M. : Gumanit. izd. Tsentr VLADOS, 2011. – 176 p.
4. Petrushin V.I. *Modelirovanie emotsiy sredstvami muzyki* [Web site] [Modeling emotions by music helping]. – Access mode : <http://www.voppsy.ru/issues/1988/885/885141.htm>
5. Pet'ko L.V. *English for students with specialization Psychology and Special Education. Didactic material for practical classes and independent work of students in a foreign language specialties 6.010105 "Special Education", 6.030102 "Psychology", 6.030103 "Practical Psychology" : navch. posibnik dlya studentiv ta vykladachiv VNZ.* – K. : Talkom, 2015. – 160 p.
6. Pet'ko L.V. *Aktivizatsiia tvorchoho rozvytku osobystosti uchniv yak faktor pedahohichnoi maisternosti vchytelia inozemnoi movy* [Stimulation of students' creative development as a factor of pedagogical skill of a foreign language teacher] // *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii.* – 2010. – № 2. – S. 99–103.
7. Pet'ko L.V. *Vyhovnyj i profesijnyj aspekty muzychno-pedagogichnoi' sprjamovanosti navchannja inozemnoi' movy studentiv VNZ u systemi muzychnopedagogichnoi' osvity* [Educational and professional aspects of music-pedagogical orientation of foreign language teaching for students in the system of music-pedagogical training] / *Muzyka ta osvita.* – 2013. – № 3. – С. 14–18.

8. Pet'ko L.V. *Vprovadzhennja ukrai'ns'koi' nacional'noi' idei' v proces inshomovnoi' osvity majbutnih pedagogiv* [The Inculcation of Ukrainian National Idea in the Process of Foreign Language Education] / *Vyshha osvita Ukrai'ny*. – 2013. – No. 2. – P. 68–74.
9. Pet'ko L.V. *Robota nad pisneju v kursi anglijs'koi' movy jak odyv iz zasobiv profesijnoi' pidgotovky studentiv gumanitarnyh special'nostej VNZ* [The song in English course as a means of training humanities majors university students'] // *Inozemni movy*. – 2011. – № 1 – S. 44–48.
10. Pet'ko L.V. *Formuvannya profesijno orientovanogo inshomovnogo navchalnogo seredovishcha v umovah universitetu dlya studentiv spetsialnosti «Muzichne mistetstvo» (na priklyadi virsha Meri Hovitt «Pavuk i Muha»)* [Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the terms of university for students of Music Art specialty (on illustration of a poem «The Spider and the Fly» by Mary Howitt)] // *Naukovi zapiski Berdyanskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu. Pedagogichni nauki: zb. nauk. pr.* – Issue 1. – Berdyansk : FO-P Tkachuk O.V., 2016. – P. 184–190.
11. Poberezhnaya G.I. *Muzyka v detskoj dushe* : monografiya [Music in the child's soul]. – K. : Ukrayinske agenstvo Informatsiyi ta druku «Rada», 2007. – 80 p.
12. Poberezhnaya G.I. *Muzyka i psihika: slushat dushoy* : monografiya [Music and psyche: listen by soul] / B.Lyuban-Plottsa, G.Poberezhnaya, O.Belov. – K. : ADEF-Ukraina. – 200 p.
13. Poberezhnaya G.I. *Rebyonok tretogo tyisyacheletiya – doma i v shkole* [A child of the third millennium - at home and at school] : kn. Dlya roditeley. – K. : DIA, 2012. – 192 p.
14. Poberezhna G.I. *Muzykoterapevtichni metodyky v shkoli* [Music therapytechniques in school] // *Mystetstvo ta osvita*. – 2010. – № 4. – PP. 2–4.
15. Rostovskyi O.Ya. / Rostovskyi O.Ia. *Pedahohika muzychnoho spryiman'nia* : navchalno-metodychnyi posibnyk [Pedagogy of musical perception]. – K. : IZMN, 1997. – 248 s.
16. Strogal T.Yu. *Vliyanie emotsionalno-esteticheskogo opyita podrostkov na ih lichnostnoe razvitie* [Influence of emotional and aesthetic experience of teenagers' on their personal development] // *Integratsiya nauki i praktiki v sovremennyih usloviyah: mat. III Mezhdunar. nauch.-prakt.konf. (28 fevralya 2015 g.)* : sb. nauch. tr. ; red. Galachieva – M. : Izd-vo «Pero», 2015. – P. 62.
17. Strohal T.Iu. *Art-terapevtichni metody roboty z pidlitkamy na urokakh muzyky*[Art-therapeutic methods to work with teenagers on Music lessons] // *Perspektyvni napriamky svitovoi nauky: zbirnyk statei uchasnykiv trydtsiatoi mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Innovatsiyni potentsial svitovoi nauky. –XXI storichchia» (19-25 sichnia 2015r.)* – Tom I.. – Zaporizhzhia, 2015. –P. 33–36.
18. Strohal T.Iu. *Pedahohichni umovy ta pryntsypy formuvannia emotsiinoestetychnoho dosvidu pidlitkiv na urokakh muzyky* [Educational conditions and principles of teenagers' emotional and aesthetic experience formation on music lessons] // *Humanitarnyi visyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzh. ped. un-t imeni Hryhoriia Skovorody»* – Dod. 3 do Vyp.36. – K. : Hnozys, 2016. – P. 321–331.

19. Tararina E. Praktikum po art-terapyu: shkatulka мастера : nauchno-metodycheskoe posobyе [Practical work for art-therapy]. – Dn-sk, 2014. – 160 p.

20. Shholokova O.P. Hudozhn`o-estety`chne vy`hovannya shkolyariv zasobamy`hudozhn`oyi kul`tury` : navch. posibny`k [Artistic and aesthetic education of schoolboys with means of artistic culture]. – K. : UDKU, 1993. – 80 p.

21. Pet`ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of art specialties / L.V.Pet`ko // Economics, management, law: problems of establishing and transformation: Collection of scientific articles. – Al-Ghurair Printing & Publishing LLC, Dubai, UAE, 2016. – P. 395– 398. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9779>

22. Ternopil'ska V.I. Theoretical aspects of the phenomenon «aesthetic sense» / V.I.Ternopil'ska // Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. – P. 339–344.

23. Shcholokova O.P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing / O.P. Shcholokova // Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. – Edizioni Magi – Roma, Italy. – 2016. – P. 265–268.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10130>

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 159.98:7.011-053.6

Строгаль Т. Ю. Методичні засади використання інноваційних арттерапевтичних технологій в процесі формування емоційно-естетичного досвіду підлітків.

Розглянуто методичні положення використання інноваційних арт-терапевтичних технологій на уроках музичного мистецтва в середній школі. Зазначено, що для ефективного формування емоційно-естетичного досвіду варто використовувати техніки різних напрямів арт-терапії (ізотерапії, музичної терапії, танцювально-рухової терапії та ін). Представлено основні етапи проведення формувального експерименту, розроблені критерії, вказано основні підходи для ефективного впровадження сучасних арт-терапевтичних технологій як засобу формування емоційно-естетичного досвіду підлітків.

Ключові слова: арт-терапія, інтермодальний підхід, емоційна експресія, естетичний досвід.

Література

1. Баер У. Творческая терапия – Терапия творчеством (Теория и практика психотерапии, использующей разнообразные формы творческой активности) / У.Баер ; пер. с нем. Е. Климовой и В. Комаровой. – М. : Независимая фирма «Класс», 2013. – 552 с. 16 ил. – (Библиотека психологии и психотерапии).

2. Капичина Е.А. Музыкальный семиозис как структурирующий элемент эстетического отношения [Электронный ресурс] / Е.А.Капичина. – Режим доступа :http://sconference.org/publ/naucno_prakticheskie_konferencii/filosofskie_nauki/ehstetika/13-1-0-1231

3. Петрушин В.И. Музыкальная психотерапия: Теория и практика : уч .пособ. для студ.высш.учеб.зав. / В.И.Петрушин. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2011. – 176 с.

4. Петрушин В.И. Моделирование эмоций средствами музыки [Электронный ресурс] / В.И.Петрушин. – Режим доступа : <http://www.voppsy.ru/issues/1988/885/885141.htm>

5. Петько Л.В. Англійська мова для студентів-психологів та дефектологів. Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальностей: 6.010105 «Корекційна освіта (за нозологіями)», 6.030102 «Психологія», 6.030103 «Практична психологія»: навч. посібник для студентів, магістрантів, аспірантів. – К. : Талком, 2015. – 160 с.

6. Петько Л.В. Активізація творчого розвитку особистості учнів як фактор педагогічної майстерності вчителя іноземної мови / Л.В.Петько // Директор школи, лицею, гімназії: – 2010. – № 2. – С. 99–103.

7. Петько Л.В. Виховний і професійний аспекти музично-педагогічної спрямованості навчання іноземної мови студентів ВНЗ у системі музично-педагогічної освіти / Л.В.Петько // Музика та освіта. – 2013. – № 3. – С. 14–18.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7872>

8. Петько Л.В. Впровадження української національної ідеї в процес іншомовної освіти майбутніх педагогів / Л.В.Петько // Вища освіта України. – 2013. – № 2. – С. 68– 74.

9. Петько Л.В. Робота над піснею в курсі англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ / Л.В.Петько // Іноземні мови. – 2011. – № 1 – С. 44–48.

URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7839>

10. Петько Л.В. Формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету для студентів спеціальності «Музичне мистецтво» (на прикладі вірша Мері Ховітт «Павук і Муха») // Л.В.Петько // Наукові записки Бердянського держ. пед. ун-ту. Педагогічні науки: зб. наук. пр. – Вип. 1. – Бердянськ : ФО-П Ткачук О.В., 2016. – С. 184–190. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10075>

11. Побережная Г.И. Музыка в детской душе : монография / Г.И.Побережная. – К. : Українське агенство інформації та друку «Рада», 2007. – 80 с.

12. Побережная Г.И. Музыка и психика: слушать душой : монография / Б.ЛЮБАН-Плоцца, Г.Побережная, О.Белов. – К. : АДЕФ-Украина. – 200 с.

13. Побережная Г.И. Ребёнок третьего тысячелетия – дома и в школе : кн. Для родителей / Г.И.Побережная. – К. : ДИА, 2012. – 192 с.

14. Побережна Г.И. Музикотерапевтичні методики в школі / Г.И.Побережна // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 4. – С. 2–4.

15. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посібник / О.Я. Ростовський. – К. : ІЗМН, 1997. – 248 с.

16. Строгаль Т.Ю. Влияние эмоционально-эстетического опыта подростков на их личностное развитие / Т.Ю.Строгаль // Интеграция науки и практики в современных условиях: мат. III Междунар. науч.-практ.конф. (28 февраля 2015 г.) : сб. науч. тр. ; ред. Галачиева – М. : Изд-во «Перо», 2015. – С.62–67.
17. Строгаль Т.Ю. Арт-терапевтичні методи роботи з підлітками на уроках музики / Т.Ю.Строгаль // Перспективні напрямки світової науки: зб. статей учасників тридцятій міжнар. наук.-практ. конф «Інноваційний потенціал світової науки. – XXI сторіччя» (19-25 січня 2015 р.) – Том I. Науки гуманітарного циклу. – Запоріжжя : Вид-во ПГА, 2015. – С.33–36.
18. Строгаль Т.Ю. Педагогічні умови та принципи формування емоційноестетичного досвіду підлітків на уроках музики / Т.Ю.Строгаль // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди». – Дод. 3 до Вип.36. – Том III (19) : Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психологопедагогічні читання». – К. : Гнозис, 2016. – С. 321–331.
19. Тарарина Е. Практикум по арт-терапии: шкатулка мастера : научно-метод. пособие / Е.Тарарина. – Днепропетровск : Середняк Т.К., 2014. – 160 с.
20. Щолокова О.П. Художньо-естетичне виховання школярів засобами художньої культури : навч. посібник / О.П.Щолокова – К. : УДКУ, 1993. – 80 с.
21. Pet'ko L.V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of art specialties / L.V.Pet'ko // Economics, management, law: problems of establishing and transformation: Collection of scientific articles. – Al-Ghurair Printing & Publishing LLC, Dubai, UAE, 2016. – P. 395– 398. **URI** <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/9779>
22. Ternopilska V.I. Theoretical aspects of the phenomenon «aesthetic sense» / V.I.Ternopilska // Perspective directions of scientific researches: Collection of scientific articles. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. – P. 339–344.
23. Shcholokova O.P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing / O.P. Shcholokova // Economics, management, law: socio-economical aspects of development: Collection of scientific articles. Volum 2. – Edizioni Magi – Roma, Italy. – 2016. – P. 265–268. **URI** <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10130>